

Miksi taiteilija nuuhkii?

”Taiteilija tutkii nuuhkimalla niin kuin koira”, letkautti tunnettu ajattelija ja tutkija, emeritusprofessori **Antti Eskola** *Helsingin Sanomissa*, ja hänen lauseestaan tulee oitis lentävä. Se kelpaa jopa *Tiede*-lehden sivulle (Tiede 8/2000).

Mutta miksi koira nuuhkii?

Taiteilija nuuhkii päästäkseen yhteyteen, sisäpuolelle, osalliseksi. Salaisuudesta? Kyllä. Kokemuksesta? Kyllä, kyllä – ainakin omastaan. Tehdäkseen jotain näkyväksi.

Taiteen tekemisessä piilee paradoksi: Mitä yksityisemmän vainun taiteilija jäljittää, sen tunnistettavampaa on se, mitä hän tekee. Nuuhkittava siis on. Koira nuuhkii monesta syystä, muttei ole kertonut ainakaan kaikista. Koiralla on sisäinen elämänsä, josta ihmisellä on korkeintaan aavistus. Ero taiteilijan ja koiran harjoittaman tutkimustyön välillä voi olla vähäisempi kuin tiedetään. Eroja kuitenkin on.

Taiteilija tutkii tehdäkseen jotain näkyväksi.

Mitä koira tekee näkyväksi? Pitäisikö koiran tehdä jotain näkyväksi ihmiselle? Taiteilija nuuhkii, tai nuuskii, muidenkin puolesta. Tutkii kyseenalaistaakseen. Kyseenalaistaa muidenkin puolesta. Tutkii sitä, mikä on totuttua, sovittua, selvää, banaalia, joutavanpäiväistä tai ahdistavaa jonkin muun tietämisen, tutkimisen ja tuntemisen tavan kannalta.

Niin kuin tiedettä, taidettakin ohjaa muiden tekijöiden ohella sattuma. Taiteessa sattumalla kaikissa olomuodoissaan on keskeinen rooli. Taiteilijan työ on antaa sattumalle arvoa – ja tilaa. Sattuma on keskeneräisen ilmenemistä. Niin kuin elämä on kesken ja tarvitsee sattuman sysäyksiä, taide tarvitsee sattumaa prosessin osaksi ja vielä valmiissakin tuotoksessa tekemään elämän keskeneräisyyttä näkyväksi. Nuuhkimista on siis jatkettava.

Taiteilija, niin kuin koirakin, tutkii sitä, mikä häntä sattuu kiinnostamaan. Taiteilija on siinä arvaamaton. Yhtenä päivänä hän saattaa kiinnostua juuri sinun perheriidastasi, toisena historiallisesta ilmiöstä, kolmantena vaikkapa tieteen ylivallasta taiteen tutkimuksessa. Yhä vieläkin taiteilija voi siis olla vaarallinen – ainakin vakavasti häiriöksi. Häiritseviä tutkimuksia tehdessään taiteilija käyttää välineinä muun muassa nuuhkimista ja sattumaa. Myös muut filosofienkin usein käyttämät tutkimusmenetelmät kelpaavat hänelle, samoin matemaatikkojen ja teologien tavat paneutua aiheeseen. Ja miksi? – Missä koira on tutkimustulokseen tyytyväinen, siinä taiteilijan tehtävä vasta alkaa: tuotoksen, näkyväksi tekemisen tehtävä.

Taiteilija olkoon siis uskollinen työnsä periaatteille: kiinnostukselle, avoimuudelle, yllättävyydelle

ja intohimolle. Silloin hän tieteen näkökulmasta katsoen alkaakin jo enemmän muistuttaa leikkivää lasta kuin **Pavlovin** tunnetuksi tekemää tapaa olla koira. (Puhumattakaan että muistutaisi ajokoiraa, vahtikoiraa tai verikoira, joiden tapaisia ihmisotuksia ainakin taiteilija on silloin tällöin lajinsa joukossa näkevinään.)

Taidekorkeakoulujen jatkotutkinnot ovat tosia. Avulias tiedeasiantuntemus nuuhkii taiteellisen tutkimuksen alkuhämmärrä koulituneella vainulla.

Tilanne muistuttaa autoritaarisen vanhemman ja hänen maailmasta tietämättömän lapsensa kohtaamista. Aikuinen tietää paremmin. Hänen sormensa on varoittavasti pystyssä. ”Usko nyt.” Lapsi ei tiedä eikä usko, mutta hänen vainunsa käskee häntä keksimään itse, löytämään itse maailman, jolta aikuinen häntä suojelee. Leikkivästä ihmisestä tulee keksivä ihminen, jos hän saa tahtonsa läpi: saa keksii maailman ja itsensä maailmassa omalla tavallaan.

Aikuistakin on helppo ymmärtää – hänen huoltaan ja vastuutaan, tietämisen taakkaa. Kysymystä, ovatko kaikki hänen kärsimyksensä ja uhrauksensa olleet turhia. Kunnioituksen vaatimusta. Ja on helppo toivoa hänelle vielä vähän kärsivällisyyttä, vielä vähän itseymmärrystä. Vielä vähän kokemuksellista muistia, joka antaisi hänelle sen puuttuvan, olennaisen tiedon – jolla oli jotain tekemistä luovuuden, luottamisen ja kommunikoinnin kanssa – vieläpä kiinnostuksen, avoimuuden ja intohimonkin kanssa.

HELKA-MARIA KINNUNEN
NÄYTTÄJIÄ JA
TEATTERIKORKEAKOULUN LEHTORI